

A társadalomkutatás módszerei I.

1. hét

Daróczi Gergely

Budapesti Corvinus Egyetem

2011. IX. 14.

- 1 **Tematika**
  - A tantárgy szakmai tartalma
  - Követelmény
  - Értékelés
  - Szakirodalom
  - Érintett témakörök
- 2 **Természet- és társadalomtudományok összevetése**
  - Példák
  - Összehasonlítás
  - Hibaforrások összevetése
- 3 **Kutatásmódszertan**
- 4 **A társadalomtudományi kutatások szakaszai**
- 5 **Egy valós kutatás utólagos vizsgálata**

A tárgy célja az, hogy

- 1 megismertesse a hallgatókkal azokat az elveket és technikákat, melyeket – akár alkalmazott, akár elméleti – kutatások során használnak.
- 2 képessé tegye a hallgatókat arra, hogy a későbbiekben képesek legyenek kutatási beszámolók kritikus feldolgozására, a közölt eredmények és következtetések mögött meghúzódó feltevések azonosítására.

Évközi tanulmányi követelmények:

Az előadás látogatása kötelező, amelyet az oktató katalógus vezetésével ellenőrizhet. Az előadás anyagához tartozó kötelező irodalom feldolgozása ideális esetben azzal párhuzamosan, egyéni munka keretében történik. A hallgatók a félév során két zárthelyi dolgozatot írnak, amely alapján megajánlott jegyet kapnak.

Vizsgakövetelmény:

A számonkérések az előadás anyagaira és a kötelező irodalomra épülnek.

Az értékelés alapja a félév során megírt két zárthelyi dolgozat, amely alapján a hallgatók megajánlott jegyet kapnak. Az első Zh-ra a 7. (**X. 27.**), a második Zh-ra a 14. tanítási héten (**XII. 15.**) kerül sor. A Zh-k kérdései az azt megelőző 6 hét előadás- és a vonatkozó kötelező irodalom anyagából kerülnek ki. A két Zh-n egyenként 25-25, összesen 50 pont szerezhető, amely alapján a következők szerint alakul a megajánlott jegy:

- 45-50 pont: jeles (5)
- 39-44 pont: jó (4)
- 33-38 pont: közepes (3)
- 26-32 pont: elégséges (2)

Az épp aktuális Zh büntetlenül pótolható betegség vagy komoly személyes/családi probléma esetén a Zh-t követő héten az oktató által megjelölt időpontban. A hiányzást a ZH kiírt időpontjáig – személyesen vagy emailben – az oktató tudomására kell hozni. Aki a bejelentést elmulasztja, nulla pontot kap a ZH-ra.

Amennyiben a megajánlott jegyet a hallgató nem fogadja el, a tantárgy a vizsgaidőszakban meghirdetett szóbeli vizsgával zárul a félév teljes anyagából.

Kötelező irodalom:

- Earl BABBIE: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, 1996-os (kék) vagy 2003-as (piros) kiadás
- RUDAS Tamás: *Közvélemény-kutatás. Értelmezés és kritika*. Corvina Kiadó. 2006

Ajánlott irodalom:

- Angelusz Róbert – Tardos Róbert: *Mérésről mérésre. A választáskutatás módszertani kérdései*. Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Intézet. 2006
- Héra Gábor – Ligeti György: *Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása*. Osiris Kiadó. 2005
- Darrel Huff: *How to lie with statistics*, W. W. Norton & Company. 1993

Első ZH anyaga:

- Hibaforrások a társadalomtudományban
- Az adatgyűjtés módszerei
- Konceptualizálás és operacionalizálás
- Megbízhatóság és érvényesség
- Mérési hibák interjúk és kérdőíves kutatásokban

Második ZH anyaga:

- A kutatás lehatárolása
- Mintavételi eljárások
- A valószínűségi mintavétel elmélete
- Mintavételi hibák
- Reprezentativitás és torzítás kapcsolata

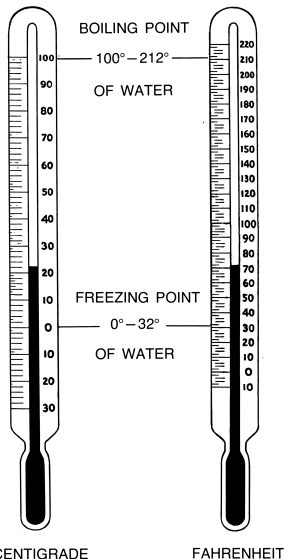
Határozzuk meg a legjellemzőbb szemszínt a

- közönséges muslicák,
- vízilovak és
- az emberek körében!

Keressük a világ legjobb fagyaltját!

- kémikusok felkérésével,
- pszichológiai kísérletben elektroencefalográf bevonásával,
- kérdőíves vizsgálattal.

Hőmérő:

- különböző (konvertibilis) skálák,
- interakció,
- nem egyenletes közeg,
- nyugalmi állapot szükségessége stb.

Hangulatjelentés:

- nonverbális jelek figyelése,
- napló, blog olvasása,
- magándetektív felfogadása,
- résztvevő megfigyelés,
- kérdőíves vizsgálat stb.

DE:

- *Mi is a boldogság? (Hogyan) mérhető?*

Természettudományok:

- eszköz:
    - adathiány,
    - torzítás.
  - interakció a környezettel,
  - idő/térbeli eltérések stb.
- felhasználó:
    - adathiány,
    - torzítás.

Társadalomtudományok:

- minden fentebbi 😊
- továbbá a kutatás **heterogén** alanyai:
  - nem figyelhetők meg közvetlenül,
  - a megfigyelés lehet torz,
  - a megfigyelést ellehetetleníthetik:
    - válaszmegtagadás,
    - elérhetetlenség,
    - nem elegendő ismeret stb.

Mivel foglalkozik a módszertan?

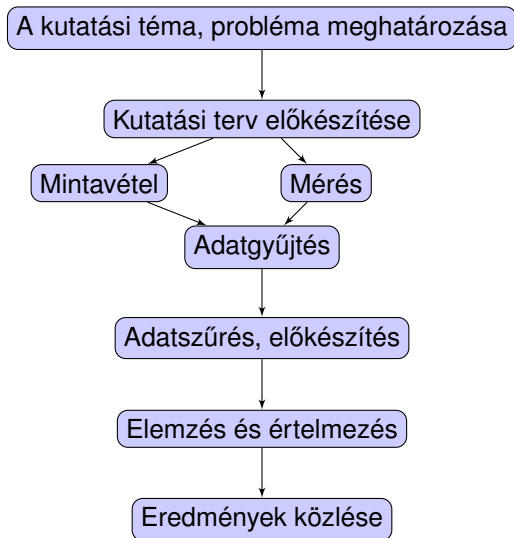
- Mérési, mintavételi és okfejtési hibák szisztematikus, matematikai tanulmányozása, mérése.
- A hibák minimalizálását célzó módszerek kidolgozása.

Milyen készségeket fejleszt a módszertan?

- Publikált kutatások következtetéseinek kritikai felülvizsgálata.
- Hihető következtetéseket produkáló kutatások megtervezése.

A társadalomtudományi kutatások szakaszai

Folyamatábra

Egy valós kutatás utólagos vizsgálata

A rendszeresen cigarettézóknak alacsonyabb az átlagos intelligenciahányadosuk, mint a nem dohányosoknak, derítette ki egy 20 ezer fővel végzett felmérés Izraelben. A Sheba Medical Center kutatóközpont orvosai a hadseregbe besorozott fiatalok egészségügyi adatait elemezték, és arra jutottak, hogy minél többet dohányzik valaki, annál gyengébben teljesít az intelligenciateszten. Napi egy doboz cigaretta átlagosan 7 IQ-pont lemaradást jelent a nem dohányosokhoz képest az Addiction szakfolyóiratban megjelent tanulmány szerint.

A vizsgálatban csak azok vettek részt, akiket az orvosi vizsgálat alkalmasnak talált a katonaságra. Az izraeli 18 éveseknek a statisztika szerint 28 százaléka dohányzik (legalább napi egy szál elszívásával lehetett ebbe a kategóriába kerülni), 68 százalék mondta azt, hogy sosem dohányzott, a maradék pedig már leszokott róla. A kutatás szerint a dohányosok akkor is kimutathatóan alacsonyabb intelligenciahányadossal rendelkeznek, ha azonos családi és anyagi háttérű, azonos iskolázottságú tesztalanyokat hasonlítottak össze.

A nem dohányzók átlagosan 101 pontos IQ-t mutattak fel a teszten, a napi 1-5 szálát fogyasztók átlagos eredménye 98, az egy dobozzal fogyasztóké 94, míg az ennél is többet füstölőké 90 pont volt.

A kutatók szerint a jelenségre inkább az a magyarázat, hogy általában a kevésbé intelligens emberek szoknak rá a dohányzásra, és nem az, hogy maga a dohányzás butít. Ebből fakad az is, hogy ha valaki leszokik a dohányzásról, attól nem lesz okosabb. Megjegyzik azt is, hogy esetleg torzíthatja az eredményeket, hogy az IQ-teszt kitöltése közben nem volt szabad rágyújtani.

Forrás: http://index.hu/tudomany/brittudosok/2010/02/25/a_dohanyosoknak_alacsonyabb_az_intelligencijuk/

Köszönöm a figyelmet!

Daróczi Gergely

daroczi.gergely@btk.ppke.hu